

A 2018-as Btk.-módosítás a romániai magyar nyomtatott sajtó tükrében

SARÁNY ORSOLYA

PhD-hallgató, Debreceni Egyetem / Ph.Dc, University of Debrecen

E-mail: saranyorsi@gmail.com

Abstract (*The 2018 Penal Code Amendments in the Hungarian Print Media from Romania*)

This study analyzes the way Hungarian print media from Romania covered a part of Romania's internal political struggle over the judicial reform in 2017 and 2018. In this paper I focus on the amendment of the Criminal Procedure Code and Penal Code, and I examine how four print newspaper of a minority, two Hungarian language dailies from the Szeklerland and two weekly newspapers from the Hungarian diaspora in Romania inform about such a significant political event.

Keywords *Hungarian media from Romania; minority media; print media*

Rezumat (*Modificările Codului penal din 2018 în presa scrisă maghiară din România*)

Articolul analizează modul în care publicațiile print maghiare din România reflectă lupta politică internă din România în ceea ce privește reforma judiciară din anii 2017–2018. Studiul se concentrează asupra modificărilor Codului de procedură penală și ale Codului penal și examinează modul în care patru ziare ale minorității maghiare, două cotidiene în limba maghiară din Ținutul Secuiesc și două săptămânale ale diasporei maghiare din România informează despre un eveniment politic semnificativ.

Cuvinte cheie *media maghiară din România, presa scrisă, presa a unei minorități*

Bevezető

A 2016-os parlamenti választást megnyerő Szociáldemokrata Párt és koalíciós partnere, a Liberálisok és Demokraták Szövetsége kormányra kerülésüket követően „neki is fogtak” első nagyobb projektjük végrehajtásához, kivitelezéséhez: a romániai igazságügyi rendszer megreformálásához. A kormánykoalíció által javasolt módosításcsomag elfogadása azonban hatalmas ellenállásba ütközött, az

ellenzéki pártok, valamint a szintén ellenzéki Klaus Iohannis államfő mindent megtett, hogy megakadályozza a módosítások elfogadását, a politikai csatározásba a lakosság is bekapcsolódott, tízezrek tüntettek az igazságszolgáltatás megváltoztatása ellen. A 2017–2018-ban zajló belpolitikai harchoz az RMDSZ is csatlakozott, egy ideig támogatta a kormánykoalíció új törvényeit, majd szembeszállt a PSD–ALDE törekvéseivel.

Tanulmányomban ennek a belpolitikai hadakozásnak egy szeletét, a büntetőeljárás törvénykönyv és büntető törvénykönyv módosításának romániai magyar médiavisszhangját elemzem, azt vizsgálva, hogyan tájékoztat egy ennyire jelentős politikai eseményről négy kisebbségi nyomtatott lap, két székelyföldi napilap és két szórványban kiadott hetilap. A tanulmány kapcsolódik a doktori kutatásomhoz, amely során a romániai román és magyar média tematizációs gyakorlatát hasonlítom össze a céllal, hogy megvizsgáljam, hogyan járul hozzá a sajtó a romániai románok és magyar közti aszimmetrikus viszony, párhuzam fenntartásához, a romániai románok és magyarok társadalmi pozícióinak a megerősítéséhez, legitímálásához vagy éppen gyengítéséhez.

A belpolitikai harc rövid kronológiája

Hosszú ideig próbálta a 2016-ban kormányra került Szociáldemokrata Párt (PSD) megreformálni az igazságügyi rendszert: már 2017 januárjában, közvetlenül a hatalomra kerülését követően megpróbálkozott azzal, hogy egy, a büntetőjogot módosító, sürgősségi kormányrendelettel kirántsa az általuk visszaélésekkel vádolt, politikusok tucatjait rács mögé juttató, korrupcióellenes ügyészség (DNA) „méregfogát”.

A kormányon levő két párt érvelését és a különböző módosításokat nem fogadta mindenki kitörő örömmel. Az említett, 2017. januári hírhedt, 13-as sürgősségi kormányrendelet – amely csökkentette volna a hivatali visszaélés büntetését, és legalább 200 000 lej összegű károkozashoz kötötte volna annak bűncselekményként való besorolását – akkora bel- és külföldi felháborodást keltett, akkora tüntetéseket okozott országszerte és a diaszpórában egyaránt, hogy azt a kormány a 14-es számú sürgősségi rendelettel hatályon kívül is helyezte (Balogh 2017c). A módosításokkal a jobboldali ellenzék a – Nemzeti Liberális Párt (PNL), a Mentsétek meg Romániát Szövetség (USR), a Népi Mozgalom Párt (PMP) stb. – sem értett egyet, de a külföldi szakintézmények, európai és más országok is az ellenzékkel hasonló véleményen voltak.

Ezért aztán a PSD liberális koalíciós partnerével, a Liberálisok és Demokraták Szövetségével (ALDE) együtt meghátrált, türelmesebb taktikára váltott, és a parlamentre bízta az igazságügyi rendszer megzabolozását, a büntetőjog módosítását (Szabadság 2018).

A PSD–ALDE az év folyamán folytatta harcát az igazságügyi reformokért, 2017 novemberében pedig a parlament elé terjesztette az igazságszolgáltatás működését szabályozó törvények módosításáról szóló javaslatát, amelyet mind a jobboldali Klaus Iohannis államfő, mind a bírák és ügyészek szakmai szervezete kifogásolt. Ez a törvénymódosítás egyebek mellett korlátozta az államfő szerepét az ügyészségi vezetők kinevezésénél, és kivonta a szakma kizárólagos ellenőrzése

alól azt az Igazságszolgáltatási Felügyeletet, amely felelősségre vonhatja a bírákat és ügyészeket (Balogh 2017b). A képviselőház végül az igazságszolgáltatási reform első törvénytervezetét 2017 decemberében fogadta el, akkor is óriási nemtetszést kiváltva. „A tervezet a bírák és ügyészek jogállását módosítja: egyebek mellett megszünteti az ügyészek függetlenségét, és hierarchikus ellenőrzés alá helyezi őket, másfelől nemcsak lehetővé, hanem egyenesen kötelező tenné, hogy az állam kártérítési eljárást indítson azon ügyészek vagy bírák ellen, akik »rosszindulatból, vagy súlyos hanyagságból« hoznak helytelen döntéseket” (Maszol 2017).

Az ellenzék ellenvetéseit figyelmen kívül hagyva, a kormánykoalíció 2018-ban is folytatta a reformok bevezetését, de ugyanakkor arra is hangsúlyt fektetett, hogy megértesse a közvéleménnyel miért is van szükség ezekre a módosításokra, és egy párhuzamos állam fennállást igyekezett bizonyítani. Emiatt aztán 2018 romániai belpolitikáját az igazságügyi reformok uralták, e mentén alakult ki a legnagyobb harc az ellenzék és a kormánykoalíció között: míg utóbbi sorra, futószalagon gyártotta a módosításokat, előbbi azokat sorozatosan megtámadta az alkotmánybíróságon, az ellenzékkel szimpatizáló államfő pedig rendre visszaküldte azokat megfontolásra.

Ebben a közegben kerül sor 2018 júliusában és júniusában a büntetőeljárás törvénykönyv és büntető törvénykönyv módosítására, amely hatalmas előrelépést jelentett a PSD–ALDE koalíció számára. Ugyanakkor, ugyanebben az időszakban még egy hatalmas győzelmet arat a kormánykoalíció: az alkotmánybíróság segítségével rákényszeríti Klaus Iohannist arra, hogy felmentse tisztségéből Laura Codruța Kövesit, a DNA rettegett főügyészét, így további előrelépéseket tudtak kieszközölni a reformcsomagjuk elfogadtatásában.

Kormánypárti és ellenzéki érvelések

A kormánykoalíció – amelyet gyakran az RMDSZ is támogatott – arra hivatkozott a reformok bevezetésének szükségessége kapcsán a kormányra kerülésüket követően, hogy a 2017-ben hatályos büntető törvénykönyv és a büntetőeljárás törvény több mint ötven cikkelye alkotmányellenes. A kormánykoalíció egyebek mellett szigorúbb feltételeket kívánt szabni a bírói és ügyészi pálya elkezdéséhez, felelősségre vonhatóvá kívánta tenni a bírákat, illetve korlátozni akarta az államelőnököknek a vezető ügyészek és a legfelsőbb bíróság vezetői kinevezésében játszott szerepét (Balogh 2017a). Noha a kormánykoalíció szerint a reformok bevezetése nem tűrhetett volna halasztást, az ellenzék, lakosság és nemzetközi szervezetek nem értettek ezzel egyet, így az első törvények elfogadása sokat váratottott magára.

A kormánykoalíció 2017 novemberében, az első törvényjavaslatok benyújtásakor is arra hivatkozott, hogy a reformokra azért van szükség, mert számos, az igazságszolgáltatás működését szabályozó előírás alkotmányellenes, az ügyészek túlzott hatalma pedig visszaéléseket tett lehetővé. A kormánykoalíció azt is vallotta, hogy a jelenlegi szabályok ügyészállammá alakították Romániát, ahol az ártatlanság véelme már nem érvényesül, ezért is van szükség a változtatásokra (Maszol 2017)

Mindennek hatására, ahogy a januári módosítások kapcsán is, óriási tüntetések zajlottak országsszerte, Bukarestben többezren „igazságot, nem korrupci-

ót!”, „PSD a vörös pestis”, „gyertek velünk, titeket is meglopnak”, „takarítsuk el a tolvajlást Romániából!”, „független igazságszolgáltatást!” jelszavakkal vonultak az utcára (Balogh 2017b). A jobboldali ellenzék érvelése szerint pedig a módosító javaslatoknak semmi közük nem volt a kormánykoalíció által vallottakhoz, az ellenzék szerint a PSD–ALDE saját, korrupcióval vádolt politikusait akarta megmenteni, az ő érdekükben kívánta az igazságszolgáltatásban dolgozók mozgásterét visszafogni, politikai befolyás alá vonva az igazságszolgáltatást.

Az ellenzéki *Adevărul* című lap publicistája, Liviu Avram szerint „nem a törvénymódosítás egyes cikkelyei, hanem annak egésze akadályozza a romániai korrupcióellenes harcot, azáltal, hogy a jogszabály – függetlenségük megszüntetésével, vagyoni felelősségük bevezetésével, hierarchikus elszámoltatásukkal – szerinte az ügyészek megfélemlítését célozza” (Maszol 2017).

Am hiába az ellenzéki tiltakozás, a kormánykoalíció folytatta a törvények elfogadtatását, viszont elkezdett még több energiát fektetni abba, hogy elfogadtassa a közvéleménnyel ezeket a reformokat. Így aztán 2018-ban a kormánykoalíció politikusai minden lehetséges fórumon elmondták: „a korrupcióellenes harc ürügyén Romániában az utóbbi években – szerintük – politikai tisztogatás zajlott, amelyet egy általuk »párhuzamos államnak« nevezett, a DNA és a titkosszolgálatok összefonódásán alapuló sötét háttérhatalom irányít. A kormányoldal szerint az ügyészség mozgásterének korlátozására az ártatlanság védelmének helyreállítása miatt van szükség, mert fontosabbnak tartják, hogy egyetlen ember se kerüljön ártatlanul börtönbe, mintsem az vezérelje az igazságszolgáltatást, hogy egyetlen bűnös se ússza meg a felelősségre vonást” (Szabadság 2018).

2018-ban a PSD–ALDE koalíció csak a párhuzamos állam fennállását hangsúlyozta, amelynek „létezésének” igazolására tényeket is talált. Az év májusában a Román Hírszerző Szolgálat (SRI) tevékenységét ellenőrző parlamenti bizottság elnöke, Claudiu Manda arról nyilatkozott, hogy 2005 és 2016 között több mint hatmillió személyt hallgatott le a titkosszolgálat. „A bizottság megállapította, hogy visszaéltek a nemzetbiztonsági okból kiadható lehallgatási engedélyekkel, és ezzel korlátozták az állampolgároknak az alkotmány által garantált jogait és szabadságait” – mondta Manda (Transindex 2018). Ez a nyilatkozat pedig egybeesett a kormánykoalíció által kántált párhuzamos állam tevékenységével, és a közvélemény nemtetszését váltotta ki, ami jól jött a kormánykoalíciónak. A SRI megpróbálta a felvetéseket tisztázni, 2018. június elején elmondták, hogy nemzetbiztonsági okokból mindössze 28 784 lehallgatási kérészt nyújtottak be 2004 és 2016 között. „A SRI tételesen nem cáfolta azt az állítást, hogy a lehallgatottak száma eléri a hatmilliót. Az idézett forrás szerint a jelzett időszakban 20 907 személy jogait és szabadságait korlátozták a bukaresti legfelsőbb bíróság engedélye alapján” (Krónika 2018) – állt a SRI érvelésében, amely közel sem kapott akkora médiavisszhangot, mint a feltételezett hatmillió lehallgatás, a kormánykoalíció igazságügyi reformcsomagjának kedvezve. Azért, hogy az érvek élet moderálják, az ellenzék ez idő alatt csak azt hajtogatta, hogy a PSD csupán azért akarja reformálni az igazságszolgáltatást, hogy megmentsse a börtöntől a korrupcióváddal másodsor is bíróság elé állított elnökét, Liviu Dragneát. Mindezeket követően sikerült 2018 júniusában, júliusában módosítani a Btk.-t és Betk.-t

Két szék között az RMDSZ és Iohannis

Ennek a tűzharcnak a közepén állt a romániai magyarokat a politikában képviselő szervezet, az RMDSZ, amely egy ideig támogatta a változtatásokat – a büntetőeljárás törvénykönyv módosításait megszavazta –, támogatásáért cserébe hasznot remélve, ám mivel nem tudtak egyetérteni a PSD által bevezetett valamennyi reformmal, a Btk.-szavazáson már tartózkodtak. Mint Kelemen Hunor szövetségi elnök elmondta, a módosítások ellen sem tudtak volna voksolni, mert akkor egyetértettek volna azzal az ellenzékkel ebben a kérdéskörben, amely abban az időben állandóan támadta a magyar képviseletet, pont amiatt, hogy támogatják a PSD-t.

Az RMDSZ-hez hasonlóan középre került Klaus Iohannis államfő is, aki az alkotmánybíróvási döntés ellenére sem váltotta le szinte egy hónapig a DNA vezetőjét, tartva a következményektől, ám végül július 10-én eleget tett a taláros testület elvárásainak, és menesztette a főügyészt a korrupcióellenes ügyészség éléről. Ebben a harcban Iohannis teljes mellszélességgel ellenezte a PSD változtatásait, szószólója volt az ellenzéki ellenvetéseknek, ám végül alulmaradt a harcban.

A vázolt téma lehetőséget biztosított arra, hogy megvizsgáljam, mennyire támogatja a romániai újságíró-közösség az RMDSZ álláspontját egy belpolitikai harcban, illetve egyáltalán mennyire foglalkoztatja a sajtót egy ennyire megosztó téma. Az igazságügyi reformok körüli vita olyan helyzetet teremtett, amelyben vizsgálni lehetett, hogy a romániai sajtó hogyan tálalja ezeket a politikai ügyeket, és egyáltalán mit javasol, a romániai magyarság kinek az oldalára kell, hogy álljon egy hasonló csatában: a kormánypárt oldalára, amely segíthet a kisebbségi érdekek érvényesítésében, avagy az ellenzék oldalára, amellyel a magyar közösség inkább szimpatizál. A cikkek elemzésével képet kaphatunk arról, hogy milyen forrásokból informálódva, kiknek a nézőpontját közvetítve tájékoztat egy ennyire kényes témáról a romániai magyar sajtó, és egyáltalán mekkora fontosságot tulajdonít az ilyen kérdéseknek. Ezt a belpolitikai ügyet tovább bonyolítja az a tény, hogy ebben a kérdésben az RMDSZ-en belül sem volt egyetértés, nem volt egy egységes magyar politikai reakció a történésekre.

Noha a téma számos izgalmas elemzésre ad lehetőséget, jelen tanulmányban, mint az elemzés első fázisában, arra kerestem a választ, hogy a téma hogyan jelenik meg az újságokban, hogyan dolgozták fel az újságírók. Emiatt a következő kutatási kérdéseket igyekszem megválaszolni:

1. Mekkora jelentőséget tulajdonít a romániai magyar sajtó egy belpolitikai harcnak: milyen gyakorisággal számol be ezekről, mekkora teret szán ezeknek?
2. Milyen forrásból informálódik a sajtó, amikor hasonló ügyeket dolgoz fel?
3. Kinek az álláspontját közvetíti ebben a megosztó ügyben?

Elemzésembe négy romániai magyar nyomtatott lap, két napilap és két hetilap került be: a mintába beválogattam nagy példányszámú, gazdaságilag viszonylag jobb helyzetben levő napilapokat, illetve a szórványban működő, finanszírozási szempontból sokkal kiszolgáltatottabb helyzetben levő hetilapokat is. Az elemzés mintáját a Kovászna megyei *Háromszék* napilap, a Maros megyei *Népújság* napilap, a Temes megyei *Heti Új Szó* hetilap, illetve a Máramaros megyei *Bányavidéki Új Szó* hetilap alkotja.

A két kiválasztott napilap a romániai magyar napilapok közül kiemelkedően nagy példányszámmal jelenik meg (pontos adatok a romániai magyar nyomtatott lapok példányszámáról nincsenek, mivel azokat nem tartja a nyilván a Román Médiaauditáló Iroda, a BRAT). A *Határon túli magyar nyelvű médiumok 2010/2011. Kutatási jelentések* című tanulmánykötet Erdélyre vonatkozó adatai szerint a *Háromszék* 2010 táján 13 ezres példányszámban jelent meg (Maksay-Kiss-Barna 2012, 17). Akkor hasonlóan magas példányszámmal, a kutatás szerint, csak a *Csíki Hírlap* (azóta megszűnt), a *Székelly Hírmondó* és a *Bihari Napló* rendelkezett, tízezer körülnyi példányszámmal pedig *Szatmári Friss Újság*, a *Hargita Népe* és a *Nyugati Jelen* rendelkezett (Maksay-Kiss-Barna 2012, 17). A tanulmánynak *Népújságra* vonatkozó adatai nem voltak, friss példányszámadatokkal pedig jelenleg nem rendelkezünk, de feltételezhető, hogy hasonló példányszámmal rendelkezett a Maros megyei napilap is.

A két hetilap a két napilap teljes ellentéte: nagyvárosi szórványban adják ki azokat, mind a nagyváros, mind a megye egyetlen magyar nyelvű nyomtatott termékeként. Mindkét hetilap, ahogy a szórványban működő újságok nagy része, „haldoklik”, az előfizetők és reklámbevételek nem képesek fenntartani ezeket, állandó, jelentős összegű támogatások hiányában megszűnnének.

Módszertani nehézségek

David M. White már az 1940-es években rájött, hogy az újságíróknak, illetve a szerkesztőségeknek kapuőrszerepük van a hírek kiválasztásában, szelektálásában, hiszen az újságíró szubjektivitása, szakmai felfogása, előítéletei, státusza, szakmai felfogása mind befolyásolja őt abban, hogy mely híreket tekinti közlésre méltónak, és melyeket nem. White szerint ugyanakkor az újságírói szubjektivitás mellett közrejátszhatnak olyan tényezők is a hírek szelektálásában, mint a szerkesztőségek által kijelölt irányvonalak, politikai vagy ideológiai szempontok (White 1950, idézi Papp 2009, 6). A kapuőrelméletet Gans és Gitlin (1979, idézi Papp 2009), illetve Shoemaker és Reese (1991, idézi Papp 2009) rendszerezik, tételbe szedve a médiatartalmat befolyásoló tényezőket. Az említett kutatók szerint a tartalom szelekcióját befolyásolja az újságíró, annak gondolkodásmódja, szakmai felfogása, szocializációja és attitűdje, a médiarutin, a szerkesztőség ideológiája, követett szervezeti kultúrája, a külső erők, illetve a hatalmon lévők ideológiája (Papp 2009, 6–7).

Hasonlókat vall a napirendhatás elmélet is, amelynek alapját McCombs és Shaw dolgozta ki 1968-ban. A két kutató első elmélete szerint a média azt határozza meg, hogy miről gondolkodjon a médiafogyasztó, viszont azt nem befolyásolja, hogy egyes témákról hogyan gondolkodjanak (Andok 2015, 116–117). McCombs és Shaw 1972-ben adta ki tanulmányát, amelyre a napirendhatás-elmélet épül, és amely a „megjelenített ügyek (issues) és az emberek által a különböző eseményeknek, kérdéseknek tulajdonított prioritások közötti kapcsolattal foglalkozik” (Andok 2015, 116). A kapcsolat következtében „a média rangsora és a közönség közügyosrendje között nagymértékű megfelelés jön létre” (Kósa 2017, 81). Shaw és McCombs az elméletet 1980-ban módosította, mivel rájöttek, hogy a hírek nemcsak azt befolyásolják, hogy a fogyasztók miről gondolkodjanak, hanem abban is nagy szerepet játszanak, hogy meghatározzák, ezekről a bizonyos dolgokról hogyan gondolkodjanak (Andok 2015, 118). Ennek a felismerésnek köszönhe-

tően az 1980–90-es években három fogalommal egészítették ki a napirendhatás elméletét: a kognitív kiterjesztés, a keretezés és a priming fogalmakkal (Andok 2015, idézi Kósa 2017, 83). A kutatók így három, egymásra épülő szintre bontották a modelljüket. Szerintük az első szint kijelöli az olvasók napirendjét, azt, hogy miről kell gondolkodni, erre épül a keretezés, amely a hírek találását, valamilyen módon történő bemutatását foglalja magában, illetve a priming vagyis kiemelés, amely a figyelmet irányítja, és a témák közti szelekcióban van szerepe, ráerősítve arra, hogy az újságíró, szerkesztő által kijelölt legfontosabb napirendi pont a médiafogyasztó legfontosabb napirendi pontja is legyen (Scheufele 2007, 11).

A kisebbségi sajtóban az újságírói témaszelekciót, valamint a témák találását tovább terhelik a kisebbségi lét miatt kijelölt sajtósajtósságok, amelyek még jobban korlátozzák az újságírók témaválasztását, hírszelekciós szokásait (Erről a jelenségről Papp Z. Attila írt bővebben, lásd Papp 2005).

Tehát kijelenthető, hogy arra vonatkozóan, hogy mi kerül be egy nyomtatott napilapba, mi befolyásolhatja az újságíró hírszelekcióját, a hírek keretezését, számos elmélet létezik. Ám ezeknek fő célja inkább azt megvizsgálni, hogy a közölt tartalom miként befolyásolja az olvasót, és nem térnek ki részletesen arra, nem adnak használható módszertant arra vonatkozóan, hogy hogyan is működik a napi munka közben az újságírói témaszelekció, hogy egyes témák miért kerülhetnek a nyomtatott lap címdoldalára, és egyes témákat miért száműznek az újságírók az apróhirdetések mellé.

Ahhoz, hogy ezt a mechanizmust megértsük, a romániai magyar kisebbségi média működését kellene feltérképezni és megérteni, azokat a tényezőket listázni, amelyek befolyásolják, kihatnak a kisebbségi médiára és az újságírók munkájára. Gondolok itt például az újságírói hagyományokra, a kisebbségi lét miatti lehatároltságra, a médiapiacot befolyásoló tényezőkre, a szerkesztőségek gazdasági helyzetére és politikához fűződő viszonyára, az olvasói elvárásokra vagy éppen a közösségi, online média hatásaira. Jelen tanulmányban mindezekre kitérni, reflektálni nincs lehetőségem, ugyanakkor a fentebb felsorolt tényezők/jellemzők közül számosról nem is rendelkezünk naprakész információkkal, a romániai magyar média, főleg a nyomtatott média helyzetének az elemzése az utóbbi 15 évben rendkívül háttérbe szorult. A kisebbségi lét miatti lehatároltsággal utoljára a 2000-es évek elején foglalkoztak részletesen (Papp Z. Attila és Magyarai Tivadar), a kisebbségi média és a politika viszonyáról nagyobb értekezések szintén ugyanabban az időszakban készültek. A sajtóban lefolyt gazdasági változásokról – gondolok itt például az Erdélyi Médiaier Egyesület megjelenésére, és így a romániai magyar sajtóba áramló óriási támogatásokra – egyetlen átfogó szakirodalmi tétel sem jelent meg ez elmúlt években, csak Csinta és Maksay (2016) érintette ezeket a változásokat a 2010-es évek közepén készült írásában. A romániai magyar újságíró-társadalmat az 1990-es években mérték fel (Papp 2004), jelenleg azonban azt se tudni, hogy hány újságíró dolgozik a romániai magyar szerkesztőségekben, így arról végképp nem rendelkezünk információkkal, hogy milyenek a romániai magyar újságírók demográfiai adatai, milyen társadalmi háttérrel érkeznek a szerkesztőségekbe, milyenek a fogyasztási szokásaik, politikai attitűdjük. Szerencsére, az erdélyi újságírói munka átalakulásáról Botházi Mária közölt 2019-ben egy értékes tanulmányt.

Ilyen szakirodalmi hiányosságokkal küszködve, nehéz lenne a romániai magyar sajtóra adaptálni a napirendhatás- vagy a kapuőrelméletet, hiszen nem lehet leírni, hogyan működik az erdélyi magyar újságírók témaszelekciója, ha nem ismerjük őket, illetve azokat a faktorokat, amelyek napi munkájukat befolyásolják. Ezért inkább a tartalomelemzést használtam módszertanként, és nem a kapuőrelméletet vagy médiahatás-elméletet. A tartalomelemzés alkalmazását támasztja alá az is, hogy jelen tanulmányban főleg kvantitatív adatokra voltam kíváncsi, mint a cikkek gyakorisága vagy a felhasznált források száma, és nem feltétlenül a tematizáció hatásai, illetve a cikkek „tálalása”, keretezése érdekelt. Ugyanakkor jelen tanulmány alapja lehet további elemzéseknek, amelyek a napirendhatást alkalmazva és a csekély szakirodalmat felhasználva reflektálnak a romániai magyar sajtó működésére és a sajtó és politika viszonyára. Ahhoz, hogy átfogó képet kapjunk ezekről a kérdésekről, érdemes lenne a romániai magyar sajtót a románnal összevetni. Ebből a megfontolásból választottam doktori témaként a romániai román és magyar sajtó tematizációs gyakorlatának az összehasonlítását.

A tartalomelemzés során a következő adatokat kódoltam minden cikk esetében:

A közölt cikkek gyakoriságát,

- **a közölt cikkek terjedelmét:** 1) kis, 2) közepes terjedelmű cikkek vagy 3) hosszú, átfogó, összefoglaló jellegű írások.
- **A közölt cikkek elhelyezését** a nyomtatott lapban: a téma fontosságát húzza alá az, hogy egy adott cikket a nyomtatott lapban hol helyeznek el, hiszen, a napirendhatás elméletét figyelembe véve, számít, hogy egy téma, esemény, hír kikerül-e a nyomtatott lap első oldalára, bekerül-e a megfelelő rovatba, vagy netalán „elsüllyeszti” azt valamelyik hangsúlytalan belső oldalon. Az elemzésben a következő kategóriákat különítette el: 1) a cikk az adott lapszám főcikke, azaz az első oldal legkiemeltebb helyén szerepel, 2) a cikk megkezdődik az első oldalon, 3) az adott cikk a megfelelő rovatba kerül, 4) vagy esetleg valahol máshol helyezkednek el.
- **A közölt cikkek forrását:** jelentős mértékben tükrözi egy szerkesztőség, újságíró témához való hozzáállását az, hogy milyen forrású anyagokat jelentet meg arról: ha foglalkoztatja a téma, akkor saját anyagot készít róla, amennyiben nincs lehetősége erre, hírügynökségi anyagot használ, összefoglalót készít, vagy közleményt, PR-cikket, avagy más forrású, például más sajtóorgánumtól átvett anyagot tesz be a lapba. Az elemzés során így különbséget tettem a 1) saját anyag, 2) hírügynökségi anyag, 3) összefoglaló, 4) átvett közlemény, 5) PR-cikk és a 6) egyéb forrás között.
- **Műfajcsalád** alapján hova tartozik az elemzett cikk: 1) tájékoztató, 2) vélemény-, 3) ábrázoló vagy 4) kiegészítő műfajcsalád (Szűcs 2016);
- a műfajcsaládon belül milyen **műfaj**hoz tartozik: 1) hír vagy 2) tudósítás a tájékoztató műfajcsaládból, 3) vezércikk, 4) jegyzet a véleményműfajcsaládból, 5) interjú- vagy 6) riportcsoportba sorolható anyag az ábrázoló műfajcsaládból. (Szűcs 2016) Az, hogy milyen műfajban tájékoztat egy eseményről egy szerkesztőség vagy szerző, szintén tükrözi a téma melletti elkötelezettségét: könnyebb egy hírügynökségi anyagot megszerkeszteni és azt betenni a nyomtatott lapba, mint kimenni a terepre és interjút

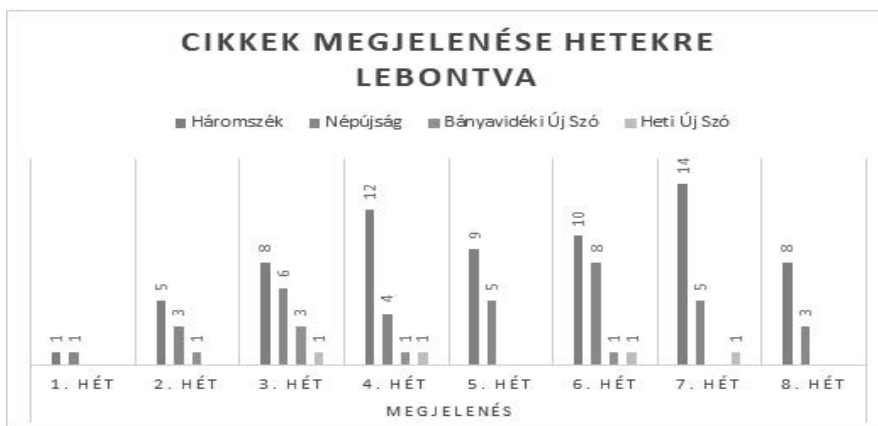

készítve, avagy több személyt megszólaltatva, háttér-információkat és saját véleményét is bemutatva riportot készíteni, vagy terjedelmesebb, jól áttekinthető véleményanyagot írni;

- amennyiben a cikkben **megszólaltatnak** valakit, mi a felszóláló neve, tisztsége/minősége (pl. politikus, szakember, civil szféra képviselője stb.). Ebből tükröződik, hogy az egyes szereplők mennyire férnek hozzá egy adott médiaorgánumhoz, ahogy az is, hogy kinek az érdekeit szolgálja egy személy megszólaltatása, avagy milyen személy, szervezet ideológiáját követi az újságíró, szerkesztőség (Bernáth–Messing 2015, 13–14);
- sajtóetikai szempontból rendkívül fontos, hogy egy anyagban az egy témához köthető **összes álláspont jelenjen meg**. A hiteles, nem egyoldalú tájékoztatás elengedhetetlen feltétele, hogy az összes érintett fél megszólalhat, így a médiafogyasztó minden álláspontot megismerhet egy adott témában. Az elemzés során azt vizsgáltam, hogy az anyagban megszólal-e mindkét fél, avagy sem, amennyiben megszólal mindkét fél, megszólalásainak ugyanakkora terjedelmet biztosít az újságíró, avagy sem, illetve arra is kíváncsi voltam, hogy ütköztetik-e a véleményeket a témában a szerkesztőségek.

Eredmények

A cikkek megjelenésének gyakorisága

1. ábra: A cikkek megjelenése heti és médiaorgánum szerinti bontásban.

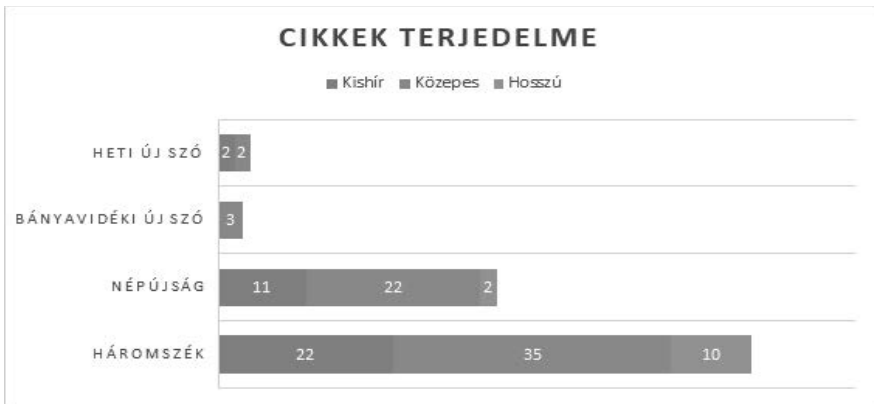
Forrás: saját szerkesztés

Az elemzett időszakban, május 21. és július 14. között, a négy nyomtatott lapban összesen 109 cikk jelent meg a Btk.- és Betk.-módosításokról. A legtöbb cikket a *Háromszék* napilap közölte, a lapban az elemzett nyolc hét alatt 67 vonatkozó cikk látott napvilágot. A *Háromszék*et a *Népszáság* követi a közölt cikkek számában, a Maros megyei napilap összesen 35 cikket közölt a témában. A két

szórványban működő hetilap elenyésző számú cikket tett közzé az eseményekről, a *Heti Új Szó* 4, míg a *Bányavidéki Új Szó* 3 cikket közölt a témában.

Heti bontásban vizsgálva, a legtöbb cikk az elemzés hatodik hetében (június 25. és július 1. között) jelent meg, ekkor 20 cikket közöltek az elemzett lapok összesen a módosításokról. Ezt a hetedik (július 2–8.) hét követi 19 cikkel – ezen a héten fogadta el a képviselőház a büntető törvénykönyv módosításait –, majd a negyedik hét (június 11–17.) következik 18 megjelenéssel. Érdekes módon az elemzés ötödik hetében, amikor a büntetőeljárás törvénykönyv módosításait fogadták el, nem született ennyire kimagasló számú cikk, mindössze 14 írás jelent meg a téma kapcsán. A negyedik, valamint a hatodik hét előzte meg a törvénykönyvek módosításait, ezek a témát illető viták időszakai voltak, ezért született annyi cikk a témában.

Az elemzett cikkek terjedelme

2. ábra: A cikkek terjedelme médiaorgánium szerinti bontásban.

Forrás: saját szerkesztés

A cikkek terjedelmét vizsgálva kijelenthetjük: a közepes hosszúságú, maximum egynegyed újságoldalt elfoglaló, nagyjából 1–3 flekk terjedelmű cikkek dominálnak. Ilyen terjedelmű cikk összesen 62 jelent meg az elemzett időszakban a négy nyomtatott újságban. A közepes terjedelmű írásokat a rövidebb írások, kishírek követik, ezekből 35 jelent meg az elemzett időszakban. Nagyobb terjedelmű, minimum egyharmad újságoldalt elfoglaló cikk csupán 12 jelent meg az elemzett időszakban, ilyen jellegű írást csak a két napilap közölt.

A *Heti Új Szó*, habár közöl terjedelmes cikkeket, interjúkat, riportokat helyi eseményekről, személyekről, hetilap lévén a belpolitikai, aktuális híreket csak röviden teszi közzé, kishírként vagy közepes terjedelmű írás formájában – ilyen jellegű és terjedelmű cikket az elemzett időszakban kettő-kettőt közölt az újság az igazságügyi reformokról.

A *Bányavidéki Új Szó*ban a *Heti Új Szó*val ellentétben alig találni terjedelmes írásokat, a hetilapban a közepes terjedelmű írások dominálnak, ezek pedig

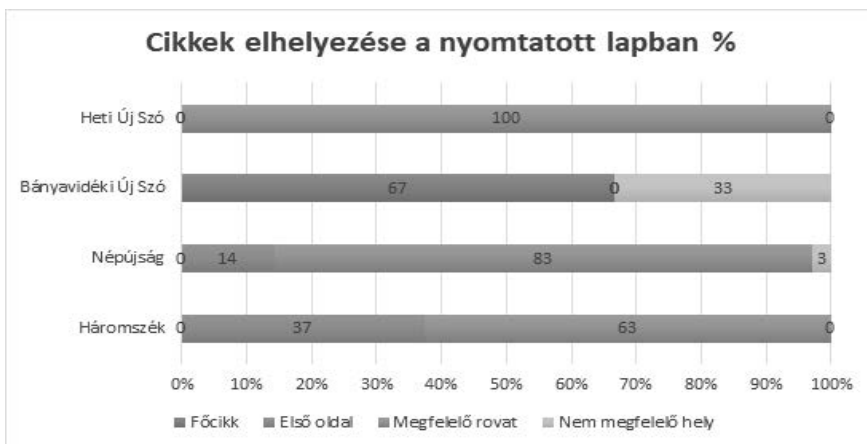
kishírekkel egészülnek ki. A közepes terjedelmű írások közlését igazolja az a tény is, hogy a reformmal kapcsolatban is három közepes terjedelmű írást közöltek a lapban, ebből kettő saját interjú, amely műfajjal ritkán találkozni belpolitikai hírek kapcsán.

A *Népújság* is főleg közepes terjedelmű írásokat közölt a reformok kapcsán, összesen 22-t (N:35). A közepes terjedelmű írásokat a kishírek követik, összesen 11, a sort a nagy terjedelmű, átfogó, összefoglaló cikkek zárják, ezekből mindössze 2 jelent meg az elemzett időszakban. A *Háromszék* összesen 35 közepes terjedelmű cikket jelentetett meg (N: 67). A Kovászna megyei napilap esetében is terjedelem tekintetében a második leggyakrabban előforduló kategória a kishír volt, ekkora hosszúságú cikket összesen 22-t közölt a szerkesztőség. A legritkábban előforduló kategória a nagy terjedelmű cikk volt: ezekből összesen tíz jelent meg az elemzett időszakban – igaz, ez a 10 cikk a többi nyomtatott laphoz viszonyítva kimagasló szám.

Ahogy a *Heti Új Szó*, úgy a két napilap is rendszeresen közöl terjedelmes cikkeket, riportokat, hosszabb beszámolókat, írásokat – a *Háromszék* gyakran közöl terjedelmes véleménycikkeket is –, ám ezek főleg helyi témákhoz, eseményekhez, személyekhez, nem a belpolitikai eseményekhez köthetőek. Ezeknek a helyi témáknak nagyobb, „előkelőbb” helyet biztosítanak a szerkesztőségek nyomtatott lapban is: míg helyi témáknak akár 2–3 nyomtatott oldalt adnak a napilapok, a belpolitikai híreknek általában egy, ritkán másfél oldal jut. Ugyanakkor gyakran ugyanahhoz a témához köthető több hírt, fejleményt, felszólalást külön-külön cikkben közlik, nem egy összefoglalóban – például: külön cikkben közlik az RMDSZ és a PMP álláspontját ugyanarról a módosítási javaslatról –, amely hozzájárul a közepes és kis terjedelmű cikkek magas számához és a nagy átfogó cikkek számának alacsonyágához.

A cikkek elhelyezése a nyomtatott lapban

Rengeteget elárul egy téma fontosságáról az, hogy azt a nyomtatott lapban hova helyezik: főcikként szerepel az első oldalon, avagy elsüllyesztik a szerkesztők valahová az apróhirdetések és a keresztretvények mellé. Az igazságügyi reform kiemelt helyen szerepelt a két napilapnál, igaz, főcikként egyetlenegyszer sem tálták.

3. ábra: Az elemzett cikkek elhelyezése a nyomtatott lapban, médiaorgánium szerinti bontásban, százalékban kifejezve.

Forrás: saját szerkesztés

A kisebbségi média jellemzője, hogy a kisebbségi létező kapcsolódó eseményeket, a kisebbséghez kötődő személyeket felmagasztalja, ezek sokkal fontosabban, mint az általános, kulturális, társadalmi, politikai kérdések. Inkább szerepel a főcikként az, hogy egy kis falu harangtornyát felújították, mint az, hogy belpolitikai válság alakult ki az országban. Viszont ez nem jelenti azt, hogy a fontos belpolitikai hírek nem kapnak hangsúlyos szerepet, a fontos események, történetek, fejlemények az elemzett napilapokban gyakran kezdődnek meg az első oldalon, a beszámolók, hírek pedig mindig a megfelelő rovatba kerülnek, nem vesznek el valamilyen hangsúlytalan belső oldalon.

A *Háromszék* esetében a cikkek szinte 40%-a, 25 cikk az 67-ből kezdődött meg az első oldalon. Igaz, ebből a 25 első oldalas cikkből 14 vezércikk, amelyet a *Háromszék* mindig az első oldalon közöl, de a hírműfajhoz tartozó, közepes vagy hosszú terjedelmű cikkek közül – ezekből összesen 31-et közölt az újság – 9 kezdődött meg az első oldalon. Az első oldalon megkezdett cikkek mindegyike a megfelelő rovatban folytatódott. Emellett az összes elemzett cikk a megfelelő rovatba került, a témával kapcsolatos öt jegyzet a második oldalon szerepel, a jegyzetek kijelölt helyén, míg a többi, témával kapcsolatos hír a belpolitikai rovatba került.

Hasonlóan járt el a *Népszáság* is a téma feldolgozása során. A közölt 35 cikkből 5 szerepelt az első oldalon, igaz ezek mindegyike vezércikk volt, amely a *Népszáság*ban is megkezdődik az első oldalon. A cikkek döntő többsége – 83%, avagy 29 a 35 írásból – a megfelelő, belpolitikai rovatba került. A Maros megyei napilap mindössze egy alkalommal helyezte el a reformokkal kapcsolatos cikket hangsúlytalan belső oldalon, nem a megfelelő rovatban.

A *Heti Új Szó*ban a reformokkal kapcsolatban közölt 4 cikk mindegyike a belpolitikai rovatba került. A hetilap nagyon kevés aktuális belpolitikai hírt közöl – hetilapként értelmetlen is lenne –, ezek döntő többsége rövid hírként jelenik

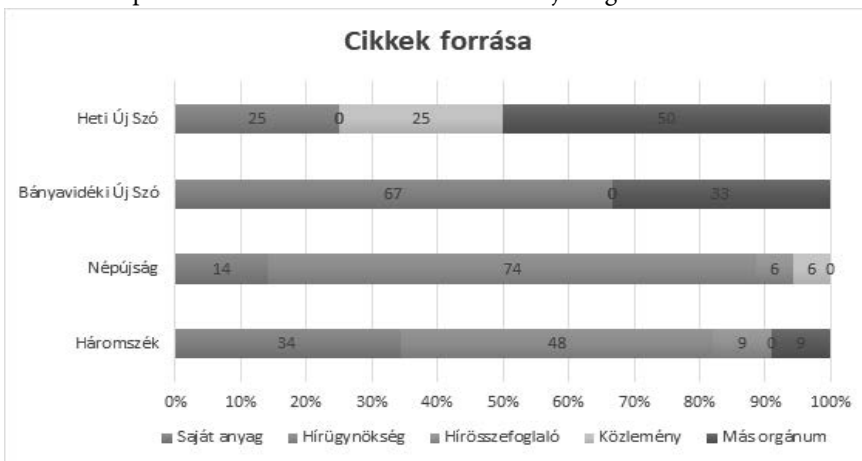
meg, és más orgánumoktól veszi át. A hetilap inkább a Temes megyében történt eseményekre fekteti a hangsúlyt, azokat mutatja be részletesebben.

A reformokat főcíkként egyedül a *Bányavidéki Új Szó*ban jelentek meg, a három cikk közül kettő szerepelt az első oldal legkiemelkedőbb helyén. Mindkét első oldalas cikk interjú volt Apjok Norbert, Máramaros megyei RMDSZ-képviselővel. Emellett a *Bányavidéki Új Szó* egy alkalommal helyezte el a reformokkal kapcsolatos cikket hangsúlytalan belső oldalra, ez egy más orgánumtól átvett hír volt.

A cikkek forrása

Az elemzett lapok a politikai híreket általában a két romániai hírügynökségtől, *Agerpres* és *Mediafax*, illetve a magyarországi hírügynökségtől, a *Magyar Távirati Irodától* veszik át, vagy gyakran, ez főleg a hetilapokra jellemző, más médiaorgánum anyagait dolgozzák fel – a hetilapok nem is vesznek át túl gyakran hírügynökségi anyagot. A más sajtóorgánumtól átvett cikkeket minden esetben jelzik, általában a szöveg végén zárójelben közlik a forrást. Ezzel ellentétben a három hírügynökségtől átvett hírek esetében a forrást egyedül a *Népűjság* jeleníti meg külön minden cikk végén, míg a *Háromszék* általában az oldal szélén jelzi, hogy mely hírügynökségek anyagaiból állították össze az adott oldalt.

Az elemzett nyomtatott lapok ritkán közölnek saját ábrázoló vagy tájékoztató műfajcsaládhoz tartozó anyagot belpolitikai eseményekről, azokat inkább vezércikkekben dolgozzák fel. Ugyanakkor ritkán vesznek át közleményt vagy PR-cikket. Ez tükröződik a reformokkal kapcsolatban közölt cikkek esetében is. A *Heti Új Szó* a téma kapcsán egy saját anyagot, két más orgánumtól átvett anyagot, valamint egy közleményt közölt (N: 4). A *Bányavidéki Új Szó* közölte, százalékban mérve, a legtöbb saját anyagot a témáról: a cikkek kétharmada, azaz a három közölt cikkből kettő volt saját anyag, ezek a korábban említett interjúk voltak az RMDSZ-es politikussal. A harmadik cikket más sajtóorgánumtól vették át.

4. ábra: A cikkek forrása médiaorgánum szerinti bontásban.

Forrás: saját szerkesztés

A napilapok esetében megfigyelhető, hogy a legtöbb cikket valahonnan átvették a szerkesztőségek: vagy hírügynökségtől, vagy más sajtóorgánumtól. A *Népújság*ban a reformokkal kapcsolatos cikkeknek szinte háromnegyede – 26 cikk a 35-ből – hírügynökségi hír, amelyekhez társul még két más orgánumtól átvett cikk. A *Háromszék* esetében a hírügynökségi hírek aránya alacsonyabb, az összes közölt cikk kevesebb mint felét, 48%-át teszik ki (32 cikk a 67-ből). Ezekhez társul még hat más orgánumtól átvett cikk, az írások 9%-a.

A cikkek forrásának elemzésekor elkülönítettem a hírösszefoglalókat. Ezeket az általában terjedelmes, akár teljes oldalas írásokat azért vettem külön, mert több forrást használnak a szerkesztők ezek összeállításakor. Ilyen jellegű cikket csak a két napilap közölt: a *Háromszék* összesen hatot, amely az összes cikk 9%-át teszi ki, míg a *Népújság* kettőt, amely az összes közölt cikk 6%-át jelenti.

Saját anyagot a témáról a két napilap is közölt, igaz ezek döntő többsége véleménycikk volt: a *Háromszék* összesen 23 saját anyagot közölt, ez az összes cikk 34%-át teszi ki, ebből 19 vezércikk vagy jegyzet, míg a *Népújság* összesen öt saját cikket közölt, ezek mindegyike vezércikk.

Az elemzés során nagyon hiányoltam a nagy összefoglaló cikkeket, amelyek részletesen elmagyarázzák a döntések hátterét, következményeit stb. Ezekre példát csak a *Háromszék*ben találtam, vezércikkeik, valamint hírösszefoglalóik is részletes rálátást biztosítottak a történésekre.

A cikkek műfaji és műfajcsaládi besorolása

5. ábra: A cikkek műfaj és médiaorgánum szerinti bontásban.

Forrás: saját szerkesztés

A cikkek forrásainak elemzése már előrevetíti az elemzett cikkek műfajcsaládi és műfaji besorolását is. A leggyakrabban előforduló műfaj, a hírügynökségi anyagok magas számából kifolyólag, tájékoztató műfajcsaládhoz tartozó hír volt. A *Háromszék* összesen 48 hírt jelentetett meg a lapban az elemzett időszakban (N:

67), a *Népújság* összesen 28 hírt (N:35), míg a *Heti Új Szó* 3 (N:4), a *Bányavidéki Új Szó* pedig 1 (N:3) hírt közölt az igazságügyi reformokról.

A tájékoztató műfajcsaládot a véleményműfaj-családdhoz tartozó cikkek követik: a *Háromszék* összesen 14 vezércikket és 5 jegyzetet közölt a reformokról az elemzett időszakban, a *Népújság* pedig 5 vezércikket tett közzé ugyanebben az időszakban. A véleményműfaj-család a hetilapok esetében nem jelent meg.

Ám az ábrázoló műfajcsaláddhoz tartozó műfajok mint interjú vagy riport hiányoznak a téma kapcsán, egyedül a *Bányavidéki Új Szó* közölt két interjút a reformokról. A többi elemzett nyomtatott lap nem jelentetett meg hasonló műfajú írást, pedig más témákról gyakran írnak riportot vagy közölnek interjút. Ezt a műfajt nagyon hiányoltam, hiszen ezek azok a műfajok, amelyek érthetőbbé tehetik a bonyolult belpolitikai döntéseket, azok hátterét és következményeit. Általában ezekben a műfajú cikkekben dolgozzák fel az újságírók a szakértői véleményeket is, így ezek hiányában a szakértői nézőpontok nem jelentek meg hangsúlyosan az újságokban.

A cikkekben megszólalók közéleti háttere

A témával kapcsolatban megjelent cikkekben a legtöbbször politikusok szólnak meg: az elemzett írásokban összesen 89 megszólalást különítettem el, ezek döntő többsége, 23 a Szociáldemokrata Párt (PSD) valamely politikusához köthető. A PSD-t az RMDSZ-közeli megszólalók követik, ilyen felszólalást összesen 17-et kódoltam. Az RMDSZ-es megszólalásokhoz köthető Eckstein-Kovács Péter két véleménynyilvánítása is, a politikus éppen az elemzett időszakban lépett ki a szervezetből. A kormánykoalícióhoz tartozó ALDE összesen 8 megszólalást kapott, az ellenzékhez tartozó PNL nézőpontja 12, az USR 6, a PMP pedig egy alkalommal jelenik meg az elemzett lapokban. A többi romániai magyar párt nem szólalt meg a reformok kapcsán.

A témával kapcsolatban több szakember, ügyész, ügyvéd stb. is megszólal: a Romániai Bírák Fóruma 2, az Országos Korrupcióellenes Ügyészség (DNA) 2, a Hírszerző Szolgálat, a Legfőbb Ügyészség, az Európai Bizottság, a Szervezett Bűnözés és Terrorizmusellenes Igazgatóság (DIICOT) pedig egy-egy megszólalással szerepel az elemzésben. Ugyanakkor az újságok megszólaltatnak egy főügyészt is egy alkalommal, valamint egy ügyészt két alkalommal. A reformokat bíráló külföldi személyek és intézmények véleménye is tükröződik a lapokban: három amerikai diplomata kapott megszólalási lehetőséget az elemzett időszakban, az Európai Bizottság mellett. A témával kapcsolatban idéztek az elemzett nyomtatott lapok egy újságírót és egy szóvivőt, valamint négy különböző gazdasági szervezetet is.

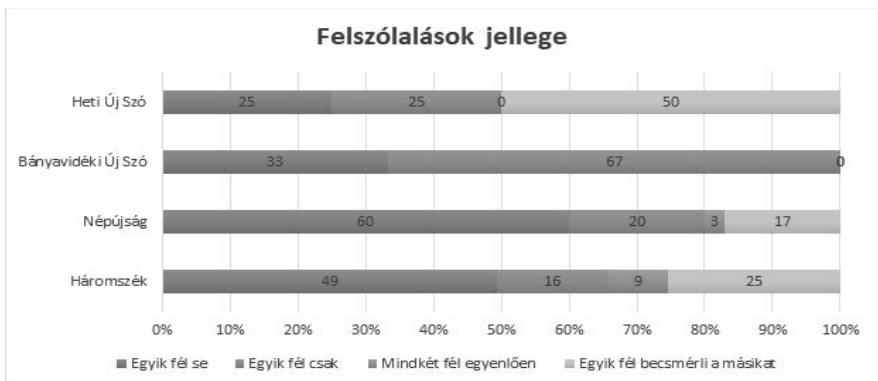
A téma kapcsán nagyon hiányoltam a szakemberek erőteljesebb jelenlétét, mivel az igazságügyi reformok elsősorban az ő munkájukat, és nem a politikusok munkáját érinti. A szakemberekkel készített interjúk például sokkal jobban átvilágították volna a helyzetet az olvasók számára.

Mivel a kormányzó PSD célja a változtatások bevezetése, amely mellett erősen kampányolt is, érthető, hogy ez a párt kapta a legtöbb megszólalási lehetőséget, többet, mint az ellenzéki pártok összesen. Ebből arra is lehetne következtetni,

hogy a magyar újságok inkább a kormánypárt állításaival értenek egyet, ám ez nem így van, a lapok erőteljesen bírálták a reformcsomagot, amely attitűdöt néhány véleménycikk címe is tükrözi: *Mély ütés önkézzel (Népújság)*, *Cirkusz cikkelyjelmezben (Népújság)*, *Iohannis mint közjegyző (Háromszék)*, *Sötét erők, sötét agyak (Háromszék)*, *Feláldozott Iusticia (Háromszék)*.

Ugyanakkor az is érthető, hogy az RMDSZ a második legtöbb megszólalási lehetőséget kapta, hiszen mint az egyetlen magyar párt, amely a belpolitikai döntésekbe érdemben bele tud szólni, ennek a véleménye kell, hogy megjelenjen a magyar lapokban. Az, hogy az RMDSZ a Btk.-módosításokat júniusban megszavazta, de a Btk.-módosítások szavazásán már tartózkodott, az elemzett nyomtatott lapok munkatársait nem zavarta; míg a kormánypárt és az ellenzék tevékenységét hangsúlyosan, erőteljesen bírálták, főleg a *Háromszék*, addig az RMDSZ tetteit nem.

Sajtóetikai szempontból ugyanakkor nagyon fontos, hogy egy téma, esemény, történes kapcsán minden érintett fél megszólalhasson, hogy a tájékoztatás ne legyen egyoldalú. Ennek elemzését torzította az a tény, hogy gyakran a különböző pártokhoz tartozó személyek vagy a szakemberek megszólalásait külön cikkekből közölték az elemzett újságok.

6. ábra: A megszólalások minősége médiaorgánum szerinti bontásban.

Forrás: saját szerkesztés

Ahogy az a fenti ábráról is leolvasható, a *Heti Új Szó* kivételével az összes elemzett újság döntő többségben olyan cikket közölt, amelyben vagy senki nem szólal meg, vagy csak az egyik fél. Ez annak is betudható, hogy napilapok esetében a véleménycikkekben senki nem szólal meg, vagy a *Bányavidéki Új Szó* esetében az interjúban, érthető módon, csak az egyik fél képviseli álláspontját.

A *Bányavidéki Új Szó* kivételével az összes elemzett lap közölt olyan cikket, amelyben az egyik fél, adott esetben mindkét fél, becsmérelte a másikat, és csak elenyésző mértékben és csak a napilapoknál találni olyan cikket, amelyben mindkét fél egyenlően szólal fel, és saját álláspontját képviseli, nem a másik fél tevékenységét bírálja.

Következtetések

Használható módszertan hiányában elég nehéz vizsgálni azt, hogy mi befolyásolja az újságírók hírszelekcióját, miért döntenek egyes témák kiemelt és egyes témák kevésbé kiemelt közlése mellett, azonban a tartalomelemzés módszertánával az mérhető, hogy hogyan dolgoznak fel egy témát az újságírók.

Az igazságügyi reformokkal az elemzett lapok – főleg a *Háromszék* és a *Nép-újság* – rendszeresen foglalkoztak, a fejleményekről beszámoltak, a különböző, pró és kontra véleményeket bemutatták saját álláspontjukkal együtt, azonban, a *Háromszék* kivételével, a téma nem volt túl domináns az elemzett újságokban. Mindannak ellenére, hogy a reformcsomag elfogadtatása komoly belpolitikai harcnak számított, amely tömegeket vonzott az utcára, a lapok nem tulajdonítottak túl nagy jelentőséget neki: nem jelent meg a téma főcikként, nem szerepelt elég gyakran, illetve nem is kapott elég teret a lapokban. Ehhez társul az a tény is, hogy az újságírók nem írtak nagyobb lélegzetvételű, magyarázó jellegű anyagot a témában, nincsenek interjúk, hátterek a reformcsomagról, amelyek feltárnák és részleteznék a belpolitikai csatározás okait, a szereplők attitűdjeit, az események lehetséges következményeit. Mindez talán a lapok kisebbségi voltából fakad: egy országos hír soha nem lesz annyira fontos a kisebbségi sajtó számára, mint bármely esemény, amely a kisebbséggel történt (Magyari 2000). Ha ezt a tényt számításba vesszük, akkor elmondható, hogy ennél dominánsabb helyen a lapok nem is biztos, hogy kezelhették volna a témát, hiszen a kisebbségi lét miatt elvárt/kialakult kisebbségi újságírás megköti a kezük.

A belpolitikai harcokról a sajtó a hírügynökségektől, valamint más sajtóorgánumoktól tájékozódik. Saját interjúkat szakemberekkel, politikusokkal, politológusokkal, ügyvédekkel, ügyészekkel stb. nem készítettek, és sok átfogó anyagok sem írtak, amelyekben több forrásra támaszkodva tájékoztattak volna. Ez a copy-paste újságírás elterjedésére vezethető vissza. Botházi (2019: 18) hívja fel ennek kapcsán a figyelmet arra, hogy az erdélyi sajtót jelenleg tematizációs problémák hatják át: „az ingyenes hírügynökségi szolgáltatáson, a küldözgetett közleményeken keresztül szinte mindenki minden olyan dologról egy időben értesül, amit valaki el akar mondani. Az erdélyi magyar sajtó jelentős része ma még mindig a hírügynökségi tartalmak multiplikálását tekinti egyik fő feladatának. Ma nagyobb szükség lenne, mint bármikor máskor az önálló újságírói gondolkozásra, arra, hogy a közélet ne a felkínált témákról, hanem az újságírók által megtalált témákról szóljon” (Botházi 2019: 20). Utóbbi állítás a belpolitikai eseményekre is rávetíthető: nemcsak a már valahol megjelent, mások által feldolgozott témákat, véleményeket kellene a sajtó köröztesse, fel kellene kínálnia megoldásokat, következtetéseket is a hasonló eseményekre.

A vizsgálat során arra a kérdésre is kerestem a választ, hogy a romániai magyar sajtó mit javasol, a kisebbségnek hova kell állnia egy belpolitikai harcban. A lapok rendkívül korrekten, etikusan tájékoztattak a reformok körüli eseményekről, bemutatva az ellenzék, a kormánypártok, az RMDSZ véleményét is, nagyjából egyforma mértékben. A lapok azonban nem adnak választ arra, hogy kivel is kellene „tartania” a magyarságnak, hiszen minden érintett fél véleményét megjelenítik, míg a véleményanyagokban, főleg a *Háromszék*, élesen bírálták a

reformokat általában, a kormánykoalíciót és az ellenzéket is. A két hadakozó fél – a kormánykoalíció és az ellenzék – közé szorult RMDSZ álláspontja, főleg a Btk.-módosítások után elhalványult, de az újságírók sem kérték rajtuk számon, se véleménycikkekben, sem interjú formájában, hogy az RMDSZ ebben a harcban mégis kinek az oldalán áll, ellenzi vagy támogatja Kövesi menesztését vagy a Btk.-módosítást.

Mindezek fényében kijelenthető, hogy a lapok rendszeresen és a kisebbségi sajtósajtóságoknak megfelelően tájékoztattak az eseményekről, megjelentetve minden érintett szereplő véleményét. A sajtó ugyanakkor a könnyen, olcsón hozzáférhető hírügynökségi anyagokat részesítette előnyben a téma feldolgozásakor, a kormánypártot bírálták, a reformokat pedig elleneztek, de az ellenzékkel sem értettek feltétlenül egyet, így nem adtak konkrét választ arra, hogy a magyarságnak hova is kellene húznia a politikában.

Felhasznált irodalom

Alarcón, Antonio V. Menéndez (2010): Media Representation of the *European Union*: Comparing Newspaper Coverage in France, Spain, and the United Kingdom. In *International Journal of Communication*. 4 kötet, 398–415.

Andok Mónika (2015): *Médiahatások*. In: Aczél Petra (szerk.): *Műveljük a médiát!* Budapest: Wolters Kluwer Kiadó. 97–132.

Bernáth Gábor–Messing Vera (2015): Bedarálva. A menekültekkel kapcsolatos kormányzati kampány és a tőle *független megszólalás terepei*. In: *Médiakutató*, 16. évfolyam, 4. szám, 7–17.

Botházi M. (2019): Új típusú újságírás, változó újságírói szerepek Erdélyben. In *Me.dok*, XIV. évf., 3. szám, pp. 15–26.

Csinta Samu–Maksay Ágnes (2016): *Az erdélyi magyar média*. In: Apró István (szerk.): *Határon túli magyar nyelvű médiumok 2016*, Budapest, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, Médiatanács Médiatudományi Intézete, pp. 11–30.

Magyari Tivadar (2000): A romániai magyar média. In *Médiakutató*, 1. évfolyam, 1. szám.

Maksay Ágnes–Kiss Tamás–Barna Gergő (2012): *Az erdélyi magyar média*. In: Apró István (szerk.): *Határon túli magyar nyelvű médiumok 2010/2011*. Kutatási jelentések, Budapest: Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanács Médiatudományi Intézete. 11–104.

Mandel Kinga–Papp Z. Attila (2006): A nemzeti identitás megőrzésének, megújításának intézményrendszere. In: *Magyar Kisebbség*, X. évf., 3–4. (41–42.) sz., pp. 91–114.

Papp Z. Attila (1996): A sajtó önállóságának kérdése a romániai magyar körtájékoztatók esetében. In: Horváth István–Magyari Tivadar: *A romániai magyar sajtó nyilvánosság és korlátai*, Korunk, III. évf., 1. szám, pp. 39–47.

Papp Z. Attila (2004): A romániai magyar újságíró-társadalom. In: *Médiakutató*, V. évf., 4. sz. URL: https://mediakutato.hu/cikk/2004_04_tel/07_romaniai_magyar

Papp Z. Attila (2005): Keretizmus. A romániai magyar sajtó és működtetői 1989 után. Csíkszereda: Soros Oktatási Központ.

Papp Z. Attila (2008): A kisebbségi média és identitástermelés viszonyrendszere, URL: http://real.mtak.hu/16497/7/jav_mk11_web.pdf, utolsó letöltés dátuma: 2018.március 18.

Papp Z. Attila (2009): A kisebbségi sajtó értelmezési keretei. In: Pro Minoritate. URL: <http://www.prominoritate.hu/folyoiratok/2009/ProMino09-4-01-Papp.pdf> (Utolsó letöltés: 2020. november 6.).

Péter Árpád (2015): „Címlapsztorik”. Szerkesztőségi tematizálás, tabuk és „hírközlés-univerzálíák” az erdélyi magyar nyomtatott médiában. In: ME.dok, 10. évfolyam, 1. szám, 69–84.

Scheufele, Dietram A. (1999): Framing as Theory of Media Effects. In Journal of Communication, 49. évfolyam, 1. szám, 103–122.

Szűcs László (2016): Műfajok a magyar sajtóban. Marosvásárhely. Magyar Újságírók Romániai Egyesületének kiadványa.

URL: https://mediakutato.hu/cikk/2000_01_osz/09_a_romaniai_magyar_media/ (Utolsó letöltés: 2020. november 6.).

Internetes források

Balogh Levente (2017a): Ezúttal tízezrek tüntettek a kormány ellen. URL: https://foter.ro/cikk/20171127_ezuttal_tizezrek_tuntettek_a_kormany_ellen (Utolsó letöltés: 2020. november 6.).

Balogh Levente (2017b): Ezek tüntettek országszerte az igazságügyi reform, a korrupció és a kormány ellen (VIDEÓ). URL: https://foter.ro/cikk/20171106_ezrek_tuntettek_orszagszerte_az_igazsagugyi_reform_a_korrupcio_es_a_kormany_ellen (Utolsó letöltés: 2020. november 6.).

Balogh Levente (2017c): Elvetette a szenátus a 13-as sürgősségi rendeletet. URL: <https://kronika.ro/belfold/elvetette-szenatus-a-13-as-surgossegi-rendeletet> (Utolsó letöltés: 2020. november 6.).

Krónika (2018): A román titkosszolgálat szerint kevesebb a lehallgatottak száma a sajtóban megjelenhez képest. URL: <https://kronika.ro/belfold/a-roman-titkosszolgalat-szerint-kevesebb-a-lehallgatottak-szama-a-sajtoban-megjelenhez-kepest> (Utolsó letöltés: 2020. november 6.).

Maszol (2018): Elfogadta a képviselőház az igazságszolgáltatási reform első törvénytervezetét. URL: <https://www.maszol.ro/index.php/belfold/89673-frissitve-elfogadta-a-kepvisel-haz-az-igazsagszolgalatasi-reform-els-torvenytervezetet%7C%7C%7CFRISS%C3%8DTIVE:%20El-fogadta%20a%20k%C3%A9pvisel%C5%91h%C3%A1z%20az%20igazs%C3%A1gszolga%C3%A1llat%C3%A1si%20reform%20els%C5%91%20t%C3%B6rv%C3%A9nytervezet%C3%A9t> (Utolsó letöltés: 2020. november 6.).

Szabadság (2018): Egyesülés évfordulója a megosztottság jegyében. URL: <http://szabadsag.ro/-/egyesules-evforduloja-a-megosztottsag-jegyeben> (Utolsó letöltés: 2019. február 28.).

Transindex (2018): Több mint hatmillió személyt hallgattak le 2005 és 2016 között Romániában. URL: <http://itthon.transindex.ro/?hir=51751> (Utolsó letöltés: 2020. november 6.).

